

“ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ”
(Τεύχος 27/2001)

1. «Αριστόβουλος Μάνεσης, Ένα σκιαγράφημα του Συνταγματολόγου».

(Γιώργος Κασιμάτης)

Σκιαγράφηση του Αριστόβουλου Μάνεση ως συνταγματολόγου και αποτίμηση της επιστημονικής προσφοράς του. Βασικά στοιχεία της φυσιογνωμίας και του προσανατολισμού του έργου του Α.Μάνεση. Οι δύο περίοδοι επιστημονικής πορείας και συγγραφικού έργου του Α.Μάνεση: α) Η περίοδος του νομικού θετικισμού και του πολιτικού φιλελευθερισμού. Ως προς το σκέλος του νομικού θετικισμού κύρια χαρακτηριστικά της σκέψης του Α. Μάνεση, η ανάπτυξη της έννοιας των “εγγυήσεων τήρησης του Συντάγματος”, η ανάδειξη των στοιχείων του καταναγκασμού και της παραγωγής δικαίου ως προϊόντων κρατικού μονοπωλίου, η υιοθέτηση της αρχής “salus rei publicae (ή populi) suprema lex est” και η πρόσδωση σε αυτήν νομικής φύσης, η κριτική του στάση στην προσήλωση της σχολής του νομικού θετικισμού στα στοιχεία της θέσης σε ισχύ και του καταναγκασμού με την ταυτόχρονη πλήρη αγνόηση του ουσιαστικού περιεχομένου του κανόνα δικαίου και η ανάδειξη της αντίληψης του δικαίου ως τεχνικής και του κράτους ως μηχανισμού καταναγκασμού. Σχετικά με το σκέλος του πολιτικού φιλελευθερισμού στο έργο του Α.Μάνεση, ιδιαίτερη θέση έχουν η ελευθερία του ατόμου γενικώς και η πολιτική ελευθερία ειδικότερα, στην οποία και επιφυλάσσει θέση υπεροχής στη συνταγματική αντίληψη του κράτους, και η συνεχής τάση οριοθέτησης και περιορισμού των εξουσιών του βασιλιά στο πολίτευμα της βασιλευόμενης δημοκρατίας. β) Η περίοδος του ιδεολογικο-πολιτικού κλονισμού. Απαγκίστρωση του Α.Μάνεση από την αταλάντευτη προσήλωση στις δογματικές βάσεις των σχολών του νομικού θετικισμού και του πολιτικού φιλελευθερισμού και προσέγγιση του θετικού κανόνα δικαίου όχι μόνο με βάση την τυπική ισχύ του και την τυπική του κρατική προέλευση αλλά και με βάση το ουσιαστικό του περιεχόμενο και σε αναφορά με το κοινωνικό-πολιτικό “είναι”: Εισαγωγή του κοινωνικού και του πολιτικού στοιχείου στη συγγραφή του Α.Μάνεση.

2. Ομιλία κατά την επίδοση Χαρμόσυνου στον Α.Μάνεση.

(Ν.Κ.Αλιβιζάτος)

Οι κορυφαίες άμεσα πολιτικοποιημένες στιγμές του Α.Μάνεση με αντιεξουσιαστικό τόνο και προσανατολισμό: Η καταγγελία των “Ιουλιανών” το 1965, η οξεία κριτική των προεδρικών αρμοδιοτήτων στο υπό κατάρτιση νέο Σύνταγμα της χώρας το 1975, η στάση του για την ψήφο “Αλευρά” το 1985 και η παρέμβαση η αφορώσα τον θεσμό της αναπλήρωσης πρωθυπουργού το 1995.

3. Ομιλία - Ευχαριστήριοι λόγος προς τιμή του Α.Μάνεση.

(Α.Μανιτάκης)

4. Ομιλία.

(Μ.Σταθόπουλος)

Αποτίμηση του έργου και της προσφοράς του Α.Μάνεση στα νομικά πράγματα: Η διαπίστωση ότι οι οποιοσδήποτε προκρουστικές, υπερσυνταγματικές ή προσυνταγματικές αρχές έλκουν την ενδεχόμενη δικαιοσύνη (νομική) ισχύ τους από την κρατική εξουσία και όχι απ’ ευατών και η σημασία της διαπίστωσης αυτής στο τρέχον νομικό γίνεσθαι. Η διαπίστωση ότι, αν και το εκάστοτε ισχύον δίκαιο ανταποκρίνεται στα συμφέροντα της

οικονομικά και πολιτικά κυρίαρχης τάξης, στη διαλεκτική εξέλιξη της ιστορικής διαδικασίας δυνατόν ορισμένοι κανόνες και θεσμοί δικαίου να λειτουργήσουν ως μέσα περιστολής και έμπρακτης αμφισβήτησης της κατεστημένης εξουσίας.

5. Αντιφώνηση του αείμνηστου Α.Μάνεση.

Η έννοια του Συνταγματικού δικαίου ως πολιτικό δίκαιο. Σχόλιο επί του “τρομονόμου”, επί των σχέσεων κράτους-εκκλησίας και επί του περιεχομένου και της συνταγματικής προστασίας της ελευθερίας θρησκευτικής συνείδησης (ειδικότερα, παρατηρήσεις επί του πολιτικού γάμου, επί της αναγραφής του θρησκευάτος στις ταυτότητες και επί του θρησκευτικού τύπου του όρκου του ΠτΔ, των υπουργών και των βουλευτών)

6. «Σκέψεις για την αναθεώρηση του Συντάγματος».

(Κ.Μαυριάς)

Προβληματισμοί σχετικοί με την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα της αναθεώρησης του 2001. Το δίλημμα ανάμεσα σε ένα σύντομο καταστατικό χάρτη ή σε ένα χάρτη-συνδυασμό τόσο διακηρυκτικού και προγραμματικού όσο και κανονιστικού χαρακτήρα σε ευρεία έκταση. Εκτεταμένη, βεβαιωτική, συναινετική, απρόσμενη και καταδεικτική της δυσπιστίας των πολιτικών δυνάμεων προς άλληλες, η πρόσφατη αναθεώρηση.

7. «Κοινοτικός δικαστής και οικονομικό Σύνταγμα. Η συμβολή του ΔΕΚ στη διαμόρφωση του συντακτικού οικονομικού προτύπου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας».

(Μπόσκοβιτς Κοσμάς)

Η έννοια του οικονομικού Συντάγματος και ο ρόλος του δικαστή (ΔΕΚ). Το κοινοτικό οικονομικό πρότυπο και η ερμηνευτική του αποτύπωση μέσω του ΔΕΚ: Η νομολογιακή εξέλιξη στα πλαίσια του ΔΕΚ στοχεύουσα στην οικονομική απελευθέρωση μέσω ανάδειξης κοινοτικών ελευθεριών και θέσπισης κανόνων ανταγωνισμού. Ο δραστήριος περιορισμός του οικονομικού παρεμβατισμού των κρατών μελών μέσω της επέκτασης του ελέγχου στην ύπαρξη και το εύρος των δημοσίων μονοπωλίων και μέσω του ελέγχου νομοθετικών ρυθμίσεων περιορίζουσών την οικονομική ελευθερία. Οι δεσμεύσεις του κοινοτικού νομοθέτη από τις θεμελιώδεις αρχές της κοινής αγοράς (αρχές της ελεύθερης κυκλοφορίας και του ανόθευτου ανταγωνισμού). Η αποφυγή ενός αυστηρού και συνεκτικού φιλελεύθερου προτύπου, ως όρια της νομολογιακής εξελίξεως: Οι διασφαλιστικές ρήτρες υπέρ των κρατών μελών και τα όρια των κοινοτικών απαγορεύσεων ως προσδιοριστικές των δυνατοτήτων κρατικού παρεμβατισμού. Η ευρεία ερμηνεία του πλαισίου παρεμβάσεων του κοινοτικού νομοθέτη. Η δικαιοδοτική ανάπτυξη του οικονομικού συντάγματος και σχέσεις με τη νομοθετική εξουσία: Οι αλληλεπιδράσεις της νομολογίας του ΔΕΚ με τον κοινό και συντακτικό νομοθέτη κατά την αποτύπωση του οικονομικού προτύπου. Ο βαθμός ελέγχου των επιλογών του κοινοτικού και των εθνικών νομοθετών κατά την εφαρμογή του οικονομικού προτύπου. Ο βαθμός δικαστικού ελέγχου (από το ΔΕΚ) των ρυθμίσεων του κοινοτικού και εθνικού νομοθέτη κατά την άσκηση οικονομικής πολιτικής.

8. «Συνταγματισμός και Κυριαρχία. Αναζητώντας τη συνταγματική εγκυρότητα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Η ερμηνεία του άρθρου 28 Ελλ.Σ.».

(Παπανικολάου Κυριάκος)

Η έννοια της κυριαρχίας. Η γεωμετρική προσέγγιση της κυριαρχίας: Λόγοι πρόκρισης της γεωμετρικής προσέγγισης, επιλογή του κυκλικού σχήματος για την γεωμετρική εξέταση της εξέλιξης της κυριαρχίας, τρεις φάσεις της κυριαρχίας: α. Η κυριαρχία του προσωπικού υποκειμένου: μοναδικότητα μίας προσωπικής πηγής του δικαίου (εποχή των κυρίαρχων προσώπων), προσωπική και μονόδρομη η αποφασιστική σχέση δημόσιας εξουσίας, ο “Κυρίαρχος,, στο γεωμετρικό κέντρο του κύκλου, το διεθνές δίκαιο ως ένα μη θετικό δίκαιο αφορόν μόνο τη συμπεριφορά μεταξύ “Κυρίαρχων,, και συνδεδεμένο μόνο με τις μεταξύ τους ηθικές υποχρεώσεις β. η κυριαρχία του Συντάγματος: η γέννηση των Συνταγμάτων μέσω επαναριοθέτησης του ιδιωτικού χώρου σε σχέση με τον δημόσιο (νεωτερική εποχή), ο Λαός ως πηγή δικαιοσύνης κανονιστικότητας (λαϊκή κυριαρχία), το Σύνταγμα στο κέντρο του κύκλου, ο δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων ως θεσμική κορωνίδα, δυϊστικό δόγμα του διεθνούς δικαίου καθορισθέν από το απαραβίαστο της κυριαρχίας των συνταγματικών κρατών και γ. η κυριαρχία του Υπάτου Κανόνα: θέση εν αμφιβόλω των εθνοκρατικών προσλήψεων του Συντάγματος και των εθνικών νομικών συστημάτων, ιδεοποίηση του δικαίου, νέα γεωμετρία τεμνόμενων πλέον κύκλων, ο Ύπατος Κανόνας στο κέντρο των επιμέρους νομικών συστημάτων-ενοποιητική λειτουργία του, αντικατάσταση της εδαφικότητας από τη χωρικότητα ως στοιχείου αναφοράς των νομικών συστημάτων. Η ερμηνεία του άρθρου 28 του Ελληνικού Συντάγματος: Το ενδεχόμενο σύγκρουσης διατάξεων του Ευρωπαϊκού δικαίου με αντίστοιχες του ελληνικού Συντάγματος. Η θέση περί ισοσυνταγματικότητας του Ευρωπαϊκού Δικαίου προς το εθνικό Σύνταγμα. Πληθιστικές και μονιστικές θεωρήσεις της σχέσης εθνικών Συνταγμάτων και Ευρωπαϊκού Δικαίου, προβληματισμοί, προτάσεις. Μία ερμηνευτική πρόταση του άρθρου 28 του ελληνικού Συντάγματος με ζητούμενο την κανονιστική αλληλεξάρτηση εθνικών Συνταγμάτων και Ευρωπαϊκού Δικαίου.

9. «Η σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία. Τεχνική του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων ή μέθοδος ερμηνείας του νόμου δια του Συντάγματος».

(Πινακίδης Γιώργος)

Η έννοια της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας. Η διπλή λειτουργία της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας στο πλαίσιο του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων: τεχνική πρωτίστως του ελέγχου και δευτερευόντως μέθοδος ερμηνείας. Η σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία ως μέθοδος συνταγματικής προσαρμογής και διάσωσης του νόμου. Η αμφιλεγόμενη σύνδεση της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας με το τεκμήριο συνταγματικότητας του νόμου. Δεσμεύσεις και περιορισμοί της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας. Απορριπτέα μία εκβιασμένη σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία παραγνωρίζουσα τη διατύπωση ή το νομοθετικό σκοπό της διάταξης. Ο κίνδυνος μετατροπής της σύμφωνης με το Σύνταγμα ερμηνείας του νόμου σε σύμφωνη με το νόμο ερμηνεία του Συντάγματος. Η παραμορφωτική χρήση του τεκμηρίου συνταγματικότητας. Η αναπότρεπτη παλινδρόμηση του δικαστή μεταξύ ελέγχου της συνταγματικότητας και ερμηνευτικής – «σύμφωνης με το Σύνταγμα» - αποκατάστασης της κρίσιμης διάταξης σε περιπτώσεις νοηματικής ασάφειας ή αμφισημίας: ο δικαστής ερμηνεύει ελέγχοντας και ελέγχει ερμηνεύοντας. Σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία και μερική αντισυνταγματικότητα. Η Σύμφωνη με το Σύνταγμα

ερμηνεία ως μέθοδος ερμηνευτικής αναγωγής στο Σύνταγμα, ανεξάρτητα από τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων. Νομολογιακά παραδείγματα.

10. «Η συγκεκριμένη στάθμιση των συνταγματικών αξιών κατά τη δικαστική ερμηνεία του Συντάγματος».

(Στρατηλάτης Κώστας)

Η μεθοδολογική προσέγγιση της συγκεκριμένης στάθμισης των συνταγματικών αξιών στα πλαίσια της δικαστικής ερμηνείας του Συντάγματος: Η κατανόηση των αντιπαρατιθέμενων συμφερόντων των διαδίκων ως σημείο εκκίνησης του δικανικού συλλογισμού. Απαραίτητη η προηγούμενη εις βάθος εκτίμηση και αξιολόγηση των επιχειρημάτων των διαδίκων. Η απαίτηση για πραγματολογική ευκρίνεια του σταθμιστικού συλλογισμού. Η κανονιστική αξιολόγηση των προβαλλόμενων επιχειρημάτων με αναφορά σε ρητώς καθορισμένες συνταγματικές διατάξεις. Η διατύπωση από το δικαστή μίας κανονιστικής θεωρίας που θα συνθέτει και θα εξειδικεύει τις προβαλλόμενες αντιπαρατιθέμενες συνταγματικές αρχές (στις οποίες ανατρέχουν τα επιχειρήματα των διαδίκων) με στόχο τον ακριβή καθορισμό της αξίας των εμπλεκόμενων συμφερόντων. Κανόνες δικαίου και αρχές δικαίου: Έννοια. Αναγκαιότητα κατάληξης της κανονιστικής θεωρίας σε μία γενικευμένη νομική κρίση επαρκώς θεμελιωμένη εν όψει και των αρχών της ολοκλήρωσης και της εξελικτικής συνοχής. Ένα πρότυπο ορθολογικότητας ανταποκρινόμενο στην απαίτηση της εξελικτικής συνοχής μέσα από τη λειτουργία των δικαιοκρινόμενων σταθερών. Η σχέση της στάθμισης με την αρχή της αναλογικότητας. Ο έλεγχος της καταλληλότητας και της αναγκαιότητας του περιοριστικού μέτρου ως διαδικαστικά προϋποτιθέμενο στάδιο (“προδικασία”) του σταθμιστικού συλλογισμού.

11. «Προλογικό σημείωμα στο αφιέρωμα για την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο».

(Μπρεδέμας Αντώνης)

Αλλαγή του γεωπολιτικού σκηνικού με προσωρινή αντικατάσταση του διπολισμού από τον μονοπολισμό των ΗΠΑ και συνεπώς σχετική αποτελεσματικότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Αποσταθεροποίηση του συστήματος του διεθνούς δικαίου.

12. «Κόσοβο: Το χρονικό ενός προαναγγεληθέντος θανάτου».

(Λένα Διβάνη)

Γεγονότα στο Κόσοβο: Ιστορική αναδρομή, πολιτικοί συσχετισμοί, ανατροπές, συγκρούσεις και διώξεις έως τη σύγχρονη διαμορφωθείσα πραγματικότητα. Από τη σερβική δυναστεία του 12^{ου} και 13^{ου} αιώνα και τους Α΄ και Β΄ Παγκόσμιους πολέμους ως τον Τίτο, τον Μιλόσεβιτς, τον Ρούγκοβα και τον ΟΥΤΣΕΚΑ, ως τις συνομιλίες του Ραμπουγκέ και τους βομβαρδισμούς στη Σερβία.

13. «Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ στις σύγχρονες διεθνείς και εσωτερικές συγκρούσεις».

(Τελαλιάν Μαρία)

Γέννηση και ανάπτυξη ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Οι παραδοσιακές ειρηνευτικές επιχειρήσεις (peacekeeping) ή ειρηνικές επιχειρήσεις πρώτης γενιάς (περίοδος ψυχρού πολέμου): Θεωρητική θεμελίωση, λειτουργία και χαρακτηριστικά. Η προϋπόθεση της συναίνεσης των μερών. Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις δεύτερης γενιάς ή επιχειρήσεις πολυδιάστατες (multidimensional) ή ευρύτερες (wider) ή υποστήριξης της ειρήνης (peace

support operations) (μεταψυχροπολεμική περίοδος, 1989-1994): Διεύρυνση του πεδίου καθηκόντων και ανάληψη νέων πρωτοβουλιών. Αλλαγή φυσιογνωμίας των ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Παράγοντες εξέλιξης των ειρηνευτικών επιχειρήσεων δεύτερης γενιάς. Δυσχέρειες. Χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων δεύτερης γενιάς και χρήση βίας κατά το κεφάλαιο VII (σύστημα συλλογικής ασφάλειας) του Χάρτη. Η θέση των μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας για τις νέες διευρυμένες ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ: ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία. Ειρηνευτικές επιχειρήσεις και περιφερειακές οργανώσεις: Ενεργοποίηση του κεφαλαίου VIII του Χάρτη περί συμμετοχής περιφερειακών οργανώσεων (NATO) στη διευθέτηση τοπικών συγκρούσεων. Επιχειρήσεις στήριξης της ειρήνης του NATO. Η έκθεση Brahimi: Προτάσεις για θέματα ειρήνης και ασφάλειας και προσδιορισμός τριών βασικών δραστηριοτήτων περιλαμβανομένων στις ειρηνευτικές επιχειρήσεις: Πρόληψη των συγκρούσεων και εγκαθίδρυση της ειρήνης (conflict prevention-peace making), ειρηνευτικές αποστολές (peace keeping) και οικοδόμηση της ειρήνης (peace building). Αποτίμηση της πεντηκονταετούς πορείας των ειρηνευτικών επιχειρήσεων και προτεραιότητες του ΟΗΕ.

14. «Η μονομερής ανθρωπιστική επέμβαση και το διεθνές δίκαιο».

(Παζαρτζή Φωτεινή)

Η έννοια της ανθρωπιστικής επεμβάσεως και το νομικό της υπόβαθρο. Κρατική κυριαρχία και ανθρωπιστικές παρεμβάσεις: Η ανθρωπιστική βοήθεια και η θεμελιώδης αρχή διεθνούς δικαίου της μη επέμβασης στα ζητήματα εσωτερικού δικαιοδοσίας των κρατών. Η ανάπτυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ανθρωπιστικού δικαίου ως περιορισμός της ιδέας της απόλυτης κρατικής κυριαρχίας. Η κατάφορη παραβίαση δικαιωμάτων του ανθρώπου ως πλήττουσα τη διεθνή κοινότητα, νομιμοποιεί το δικαίωμα αντίδρασης και παρέμβασης κάθε κράτους για παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Από την ανθρωπιστική βοήθεια στην ανθρωπιστική παρέμβαση (συνοδευόμενη από χρήση βίας); Η απόφαση 688 του 1991 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Το ζήτημα της αναγνώρισης νομιμότητας της ανθρωπιστικής επέμβασης στα πλαίσια του ισχύοντος διεθνούς δικαίου (Χάρτης ΟΗΕ, εθιμικό δίκαιο). Το ζήτημα της γέννησης ενός νέου κανόνα εθιμικού χαρακτήρα περί ανθρωπιστικής επέμβασης.

15. «Η χρήση βίας από το NATO κατά της Γιουγκοσλαβίας: Ελληνική εξωτερική πολιτική και διεθνής νομιμότητα στην ζώνη του λυκόφωτος».

(Σκόρδας Αχιλλέας)

Η στρατιωτική επιχείρηση του NATO στη Γιουγκοσλαβία ως καταλύτης συζητήσεων προς αναζήτηση της ισορροπίας και προς προσδιορισμό της σχέσης εθνικής κυριαρχίας και δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η αντίδραση της ελληνικής κοινής γνώμης και η στάση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής για την κρίση του Κοσσυφοπεδίου. Ο ρόλος των ελληνικών συμφερόντων και οι ελληνικές ιδιαιτερότητες στη χάραξη της πολιτικής της Ελλάδος. Η αρχή της απαγόρευσης χρήσης βίας από κράτος σε κράτος. Το κατ' αρχήν παράνομο του χαρακτήρα της στρατιωτικής επιχείρησης του NATO λόγω παραβίασης της ανωτέρω αρχής και άρα του διεθνούς δικαίου. Νομική φύση της επέμβασης του NATO. Οι έννοιες της "επίθεσης" (aggression) και της ένοπλης επίθεσης (armed attack), τα ένοπλα αντίμετρα και οι κυρώσεις οι συνεπαγόμενες χρήσεις βίας. Προσδιορισμός της διεθνούς ευθύνης των συμμετεχόντων ή συνδραμόντων στην ένοπλη επέμβαση κρατών μελών του NATO. Η επέμβαση περιφερειακών οργανισμών ως δικαιοκός ή παραδικαιοκός

μηχανισμός. Το θέμα της πλήρωσης των όρων της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Ο περιορισμός της διεθνούς ευθύνης και η υποχρέωση επανόρθωσης (αποζημίωση, επαναφορά στην προτέρα κατάσταση και ικανοποίηση).

16. «Μετά την κρίση του Κοσσυφοπέδιου, τι: Μία de lege ferenda προσέγγιση της ανθρωπιστικής επέμβασης».

(Μπρεδήμας Αντώνης)

Η μονομερής ανθρωπιστική επέμβαση ως εναλλακτική δυνατότητα επίλυσης των ανθρωπιστικών κρίσεων: Προτεινόμενα κριτήρια “δίκαιου πολέμου” και εφαρμογή τους στην περίπτωση της ανθρωπιστικής επέμβασης στο Κοσσυφοπέδιο: Το κριτήριο της μαζικής και συστηματικής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κριτήριο της αδυναμίας του Συμβουλίου Ασφαλείας για ανάληψη καταναγκαστικής δράσης στοχεύουσας στη λήξη των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κριτήριο της εξάντλησης όλων των περιθωρίων ειρηνικής διευθέτησης της κρίσης του Κοσσυφοπέδιου. Το κριτήριο της χρήσης βίας αποκλειστικά για την παύση των παραβιάσεων και την αποκατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ανθρωπιστική επέμβαση στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών: Οι ρυθμίσεις του Χάρτη του ΟΗΕ και εξελίξεις της πρακτικής του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το ζήτημα του εκδημοκρατισμού του συστήματος ασφαλείας του ΟΗΕ είτε μέσω λύσεων σχετικών με την αναδιάρθρωση της σύνθεσης του Συμβουλίου Ασφαλείας είτε μέσω λύσεων σχετικών με τη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια του Συμβουλίου Ασφαλείας. Λύσεις εκτός του πλαισίου του Συμβουλίου Ασφαλείας (ενεργοποίηση της Γενικής Συνέλευσης).

17. «Η διεθνής πολιτική παρουσία στο Κοσσυφοπέδιο: διεθνής ανθρωπιστική συνδρομή υπό διεθνή έλεγχο, εντολή διαχείρισης ή υποκατάσταση στοιχείων κυριαρχίας».

(Α.Σπ.Γιόκαρης)

Η απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας για την πολιτική επίλυση της κρίσης του Κοσόβου: Οι αποφάσεις που προλείαναν το έδαφος για την απόφαση 1244, το περιεχόμενο της απόφασης 1244, η “εντολή” διαχείρισης της περιοχής του Κοσόβου, η εγκατάσταση “διεθνούς πολιτικής παρουσίας” και ο καθορισμός πλαισίων στην ανάπτυξη διοικητικών και νομοθετικών πρωτοβουλιών για τη διαχείριση της περιοχής του Κοσόβου. Οι τεθείσες από την έκθεση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών της 12.7.1999 και από σειρά Κανονισμών του Ειδικού Εκπροσώπου και σχετικές με την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας αποκλίσεις από τα ορισθέντα στην απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Οι αοριστίες του εφαρμοστέου δικαίου και οι διαμαρτυρίες της Γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης. Το φλέγον ζήτημα της διαπλοκής, ισορροπίας και χρυσής τομής μεταξύ των απαιτήσεων αφενός για διεθνή προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αφετέρου για κυριαρχία του κράτους και για αποκλειστικότητα του κατά τη διαχείριση των εσωτερικών του θεμάτων χωρίς έξωθεν (ανθρωπιστική) παρέμβαση, ανεξάρτητα από την νομιμοποιητική της βάση.

18. «Η στρατιωτική Δύναμη στο Κοσσυφοπέδιο (KFOR)».

(Σισιλιάνος Λινός-Αλέξανδρος)

Πτυχές της απόφασης 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Ομοιότητες της KFOR με σειρά επιχειρήσεων διενεργηθεισών κατ’ εξουσιοδότηση κατά τη δεκαετία του 1990. Εύρος, αποδέκτης και συχνότητα παροχής εξουσιοδότησης χρήσης

ένοπλης βίας. Διαπίστωση ύπαρξης απειλής για την ειρήνη, διατάραξης της ειρήνης ή επιθετικής ενέργειας, ως προϋπόθεση για τη λήψη μέτρων με βάση το κεφάλαιο VII του Χάρτη. Διεύρυνση της έννοιας της «απειλής για την ειρήνη». Οριοθέτηση των στόχων των κατ' εξουσιοδότηση επιχειρήσεων. Ο βαθμός ελέγχου (στρατιωτικού επί του πεδίου και πολιτικού) και γενική εποπτεία από το Συμβούλιο Ασφαλείας των κατ' εξουσιοδότηση επιχειρήσεων. Η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της KFOR. Η συγκρότηση και η σύνθεση της KFOR. Οι αρμοδιότητες της KFOR: Οι στρατιωτικές αρμοδιότητες και οι αρμοδιότητες αστυνόμευσης. Η μεικτή φύση της KFOR: Σύνθεση από στοιχεία τόσο του θεσμικού όσο και του διακρατικού μοντέλου.

19. «Η συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Προτάσεις για μία θεσμική αποτίμηση».

(Ν.Κ.Αλιβιζάτος)

Συγκριτική, στρατηγική και διαδικαστική πτυχές της αναθεώρησης του 2001. Η αναθεώρηση ως έσχατο μέτρο (*ultima solutio*) συνταγματικού εκσυγχρονισμού μίας σύγχρονης δημοκρατίας. Η αντινομία του εξαίρειν το Σύνταγμα του 1975/1986 ταυτόχρονα με την αναγνώριση της επιτακτικότητας της ανάγκης αναθεώρησής του. Η έλλειψη ολοκληρωμένης στρατηγικής των μεγάλων κομμάτων ως προς την αναθεωρητική διαδικασία. Αποτίμηση της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001.

20. «Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μισό αιώνα μετά».

(Χρυσόγονος Κ.Χ)

Η ΕΣΔΑ ως καρπός δραστηριότητας του Συμβουλίου της Ευρώπης. Κεντρική ιδέα και αντικείμενο προστασίας της ΕΣΔΑ η διασφάλιση της αυτονομίας του ατόμου. Ουσιώδεις καινοτομίες της ΕΣΔΑ ο δικαιοδοτικός της μηχανισμός και η ατομική προσφυγή: Καθιέρωση από τη Σύμβαση όχι απλά ενός δικτύου αμοιβαίων διμερών δεσμεύσεων αλλά αντικειμενικών υποχρεώσεων με ταυτόχρονη ίδρυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ως δικαιοδοτικών οργάνων. Η ιστορική πορεία της Σύμβασης έως τις μέρες μας: Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της και η με γεωμετρική πρόοδο αύξηση δραστηριότητας των δικαιοδοτικών οργάνων της. Οι ερμηνευτικές αρχές της δυναμικής-εξελικτικής ερμηνείας των διατάξεων της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων και της αυτόνομης ερμηνείας των ιδίων διατάξεων. Η πορεία ενσωμάτωσης της ΕΣΔΑ στις εσωτερικές έννομες τάξεις των κρατών. Η σύμφωνη με τη Σύμβαση ερμηνεία των εθνικών Συνταγμάτων από τους εθνικούς συνταγματικούς δικαστές. Η μερική λειτουργική υποκατάσταση του εθνικού Συντάγματος από τη Σύμβαση σε εγγυητικό, οργανωτικό και νομιμοποιητικό επίπεδο. Τα αδύναμα σημεία του συστήματος που καθιερώνει η ΕΣΔΑ. Το πρόβλημα της εκτέλεσης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αποτίμηση, προοπτικές και προτάσεις.

21. «Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων: προπομπός της συνταγματοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

(Γ.Παπαδημητρίου)

Αποστολή και περιεχόμενο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Κατάταξη των δικαιωμάτων υπό προστασία με βάση ενότητες αντιστοιχούσες σε κάποιες αρχές. Διακηρυκτικός χαρακτήρας του Χάρτη και δυναμική διείσδυσή του στο θεσμικό γίγνεσθαι

της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προπομπός της συνταγματοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης η πιθανή ένταξη του Χάρτη στο σώμα των Καταστατικών Συνθηκών της.

22. «Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων σε προοπτική».

(Γ.Καριψιάδης)

Η πορεία έως την υιοθέτηση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 14.11.2004. Το περιεχόμενο του Χάρτη και η ομαδοποίηση των δικαιωμάτων που περιλαμβάνει. Το θεσμικό μέλλον του Χάρτη και το ζήτημα της πρόσδωσης σε αυτόν δεσμευτικής ισχύος και της συνακόλουθης πλήρους ενεργοποίησης των θεμελιωδών του δικαιωμάτων. Τα αναφερόμενα από την ταυτότητα του κανονιστικού αντικειμένου των διατάξεων του Χάρτη και των αντίστοιχων των Συνθηκών και από το λογικά επόμενο γεγονός της ασυμβατότητας, που σε αρκετές περιπτώσεις γεννάται, προβλήματα και η κριτική θεώρηση των προτεινόμενων λύσεων. Η σημασία της νομικής ισχύος του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων για τον μελλοντικό προσανατολισμό και χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η ενοποιητική λειτουργία του Χάρτη και η συζήτηση γύρω από την κοινωνική αρχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συμβολή του Χάρτη στην εμπέδωση της δημοκρατικής αρχής, την υλοποίηση μίας συμμετοχικής πολιτικής κοινωνίας και γενικότερα την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Διεύρυνση των αποδεκτών του κανονιστικού περιεχομένου του Χάρτη: Η “τριτενέργεια” του Χάρτη.

23. «Η μεγάλη Ευρώπη των 43 και η Ενωμένη Ευρώπη των 15(+): θεσμικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις μιας δύσκολης Εναρμόνισης».

(Καστανάς Ηλίας)

Αποδέκτες του κανονιστικού περιεχομένου του Χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ΕΣΔΑ, η Ενωμένη Ευρώπη και η μεγάλη Ευρώπη των 44 αντίστοιχα. Οι σχέσεις Χάρτη και ΕΣΔΑ: Η ΕΣΔΑ, πηγή έμπνευσης του Χάρτη όχι όμως σε βαθμό αλλοίωσης της σχετικής αυτονομίας του τελευταίου από την πρώτη. Σύγκριση δομής και περιεχομένου των δύο κειμένων στα σημεία που τέμνονται τα πεδία τους. Οι διατάξεις του Χάρτη, οι προσδιοριστικές του πεδίου εφαρμογής του, της εμβέλειας των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται και του επιπέδου προστασίας τους (η αρχή της εύνοιας κατά την εφαρμογή του Χάρτη), ως οριζόντιες ρήτρες εναρμόνισης του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και της ΕΣΔΑ. Το ζήτημα της προσχώρησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΣΔΑ και η αναθεώρηση των Συνθηκών ως λογικό προαπαιτούμενο και αναγκαία προϋπόθεσή της. Η παράλληλη πορεία και δράση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) και του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στον ευρωπαϊκό χώρο και η αναζήτηση της μεταξύ τους αρμονίας: Σαφής η προσπάθεια μη προσβολής από το ΕΔΑΔ του “ζωτικού χώρου” του ΔΕΚ. Ταυτόχρονα, μέριμνα από το ΔΕΚ για εναρμόνιση με τη νομολογία του ΕΔΑΔ. Τα πλεονεκτήματα και οι δυσκολίες προσχώρησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΣΔΑ.

24. «Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην ενωσιακή έννομη τάξη».

(Λίνα Παπαδοπούλου)

Η αναγνώριση ισχύος στα θεμελιώδη δικαιώματα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ενωσιακής έννομης τάξης. Το ελλειμματικό status quo προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τρεις εναλλακτικές εκδοχές για την

κάλυψη του ελλείμματος προστασίας: α) Η νομολογιακή αναγνώριση από το ΔΕΚ, δηλαδή η διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος. Πλεονεκτήματα και αδυναμίες. β) Προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Προϋποθέσεις και δυσκολίες, πλεονεκτήματα και αδυναμίες. Η διάπλαση της σχέσης ΔΕΚ με ΕΣΔΑ, σε περίπτωση ευόδωσης της λύσης αυτής. γ) Η σύνταξη ενός ευρωπαϊκού καταλόγου θεμελιωδών δικαιωμάτων. Επιχειρήματα υπέρ και αντεπιχειρήματα. Ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Νίκαιας: Η εντολή της Κολωνίας, οι δοθείσες κατευθύνσεις και ο ρόλος της Συνέλευσης (Convention) ως καινοτομίας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι πηγές έμπνευσης του Χάρτη και η μέθοδος αξιολόγησής τους. Το ζήτημα της νομιμοποίησης της Συνέλευσης και συνεπώς του εύρους του περιεχομένου του Χάρτη: Απλή καταγραφή των ήδη κατοχυρωμένων δικαιωμάτων ή συμπλήρωση και με νέα δικαιώματα; Η συμπερίληψη κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο διακηρυκτικός χαρακτήρας της ισχύος του Χάρτη και οι απόρροιές του στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσα στο θεσμικό οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του Χάρτη. Συνοπτική αξιολόγηση των δικαιωμάτων του Χάρτη. Αντιμετώπιση του φορέα των δικαιωμάτων του Χάρτη ως κοινωνικού όντος και όχι απλά ως οικονομικής μονάδας. Ο Χάρτης πρόπλασμα του μελλοντικού Ευρωπαϊκού Συντάγματος.